

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي

د افغانستان اسلامي امارت

د محکمو لایحه

۱۴۴۰ هـ ق

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

د لايحي ځانگړتياوې:

نوم : د محكمو لايحه
د امتياز خاوند : د محكمو عالي اداره
د خپرولو نېټه : لومړي ځل په ۱۴۴۰ هـ ق كې
شمېر : ۲۰۰۰ (دوه زره)

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي يمن بالفضل و يقضى و يحكم بالعدل. ان ربي على صراط مستقيم. نحمده سبحانه و نشكره و نتوب اليه و نستغفره وهو الغفور الرحيم. و نشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له. و نشهد ان سيدنا و نبينا محمدا عبده و رسوله (ﷺ) و بارك عليه و على اله و اصحابه الذين قضوا بالحق و به كانوا يعدلون والتابعين لهم و من تبعهم باحسان الى يوم الدين.

و بعد:

د اسلامي نظام په چوكاټ كې، قضائيه قوه يو بنسټيز ارگان دی چې كار يې د نظام د نورو ټولو ارگانونو په پرتله مهم گڼل كېږي. ځكه چې د اسلامي نظام سترې موخې او مقاصد د بندگانو د ځان، مال، عقل حيثيت او ټولو حقوقو ساتنې څخه، چې الله (ﷻ) خپلو بندگانو ته وركړي، عبارت دي. دا حقوق يوازې هغه وخت رعايت كېږي چې يو سالم قضايي نظام شتون ولري چې وكولاى شي حق حقدار ته وسپاري.

د اسلامي امارت د تأسيس ستره موخه او مقصد د الله (ﷻ) په ځمكه د الهي قانون پلي كول او د عدالت تامينول دي. له دې كبله، د افغانستان اسلامي امارت د سختو ننگوونكو او نامناسبو شرايطو په شتون كې هم قضائيه قوه (محكمې) فعاله كړې تر څو د سپېڅلي محمدي (ﷺ) شريعت په رڼا كې د الله ج د (ﷻ) د بندگانو حقوقي او جزايي مسئلې او نورې قضيبې حل او فصل كړي.

د اسلامي امارت قضائيه قوه د محكمو عالي ادارې څخه عبارت ده چې تر مشرۍ لاندې يې د تميز رياست، د مراعاتي محكمې، ابتدائيه محكمې، نظامي اختصاصي محكمې او د احتساب محكمې قرار لري. د محكمو د چارو د غوره تنظيم په موخه، له دې وړاندې د محكمو د اجراءاتو اداري او حقوقي اصولنامې ترتيب كړاى شوي دي چې د محكمو د چارو لپاره د تفصيلي قانوني لايحې اعتبار لري. سربېره پر دې، په اوسنيو شرايطو كې د محكمو د ستونزو د هوارې او د لا پراخه نظم راوستلو په موخه، دا لنډه لايحه په ۱۱ څپركو او ۱۳۲ مادو كې ترتيب كړاى شوې ده. او د محكمو ټول منسوبين په خپلو اړونده څانگو كې په ياده لايحه باندې په عمل كولو مكلف دي.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

لومړۍ څپرکۍ

تشکيلات

لومړۍ ماده:

د محكمو عالي ادارې تشكيل په لاندې ډول دی:

أ. د محكمو عالي ادارې تشكيل:

عمومي رئيس، مرستيالان، اداري خانگه، مالي خانگه، د څېړنې خانگه، تعليمي خانگه او د پلټنې خانگه

ب. د تمیز تشكيل:

رئيس، غړي، د څېړنې خانگه او اداري مسئول

ج. د ملكي مرافعه محكمې تشكيل:

رئيس، غړي او محرر

د. د ملكي ابتدائيه محكمې تشكيل:

رئيس، دوه تنه غړي، چې يو تن يې د محرر دنده هم پر مخ وړي.

ه. د نظامي مرافعه محكمې تشكيل:

رئيس، دوه تنه غړي او يو محرر

و. د ابتدائيه نظامي محكمې تشكيل:

رئيس، دوه تنه غړي او يو محرر

ز. د احتساب محكمې تشكيل:

رئيس، دوه تنه غړي، چې يو تن يې د محرر دنده هم پر مخ وړي.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

دويم څپرکی

عمومي حكمونه

دويمه ماده:

د محكمو عالي اداره د اسلامي امارت له خوا د قضاء په برخه كې مركزي اداره ده چې د قضايي چارو ټول مسؤوليت همدې ادارې ته تفويض شوی دی.

درېيمه ماده:

د اسلامي امارت محكمې په قضاء كې خپلواکه دي. هيڅ نظامي يا ملكي چارواکی حق نه لري چې د محكمو او قضاتو (قاضيانو) په چارو كې په مستقيم يا غير مستقيم ډول مداخله وكړي.

څلورمه ماده:

ټول درانه قضات مكلف دي چې د اسلامي نظام د يوې خپلواکه قوې په توگه د قضاء خپلواکی او روښتيا په پام كې ولري. د شريعت له نظره د قضاء منصب او حيثيت په برخه كې بشپړ پوهاوی لاسته راوړي او هڅه وكړي چې په ښه توگه دا سپېڅلې دنده ترسره كړي.

پنځمه ماده:

د محكمو ټول منسوبين بايد د تقوی، علم، تدبير، زغم، مناسبې تجربې او غوره اخلاقو ځانگړتياوو څخه برخمن او اسلامي ارزښتونو او د اسلامي امارت اصولو ته وفاداره وي.

شپږمه ماده:

په مركز او ولايتونو كې د قضاء ټول چارواكي دې د قضاء چارې خپل اصلي كار وگڼي، او په نورو كارونو كې چې له امله يې د قضاء كارونه اغېزمن كېږي، له بوختېدو څخه ډډه وكړي.

اوومه ماده:

په ټولو سيمو كې نظامي چارواكي، په ځانگړي توگه مرستيال والي او د ولسوال ملكي مرستيال، مكلف دي چې د اړتيا پر مهال د محكمو ادارې سره مرسته وكړي. همدارنگه، د محكمو او قضاتو د امنيت ساتنه، د قضاتو يا دوسيو لېږدول، د مطلوبو كسان جلبول او احضارول، د هغه كسانو توقيف او زنداني كول چې د محكمو له خوا په حبس محكوم شوي وي او د هغه فيصلو پلي كول چې د قطعيت درجې ته رسيدلي وي، د يادو كسانو دنده ده.

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې ويبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زمونږ ويبپاڼې www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

د دې پلي كول په يوه مياشت كې دننه اړينه ده. (خو، كه د فيصلې پلي كول د ولسوال يا والي چې پورته يې يادونه شوې، له صلاحيت څخه پورته وي، بايد مافوق مقام ته مراجعه وكړي).

د قطعيت څخه مطلب دا چې: كله چې محكوم عليه قناعت كړى وي، يا فيصله د اقرار او/يا ابراء پر بنسټ وي، يا د مدعى بها قيمت ترشل زره افغانيو پورې وي يا حبس تر يوې مياشتې پورې وي او/يا محكوم عليه تر فيصلې وړاندې اقرار كړى وي چې دا فيصله زما وروستۍ فيصله ده، نوره محكمه نه غواړم او/يا فيصله يې د تميز له خوا نهايي شوې وي.

اتممه ماده:

قضات او د محكمو اړونده غړي مكلف دي چې ټولې فيصلې د حنفي فقهي په رڼا كې صادرې كړي چې د معتبرو كتابونو حوالې او فقهي جزئياتو درلودونكې وي.

نهمه ماده:

د تميز، مرافعي، ابتدايه، نظامي او احتساب محكمې بايد په هر ۳ مياشتو كې د خپلو فعاليتونو رپوټ د محكمو عالي ادارې ته وسپاري (البته ابتدايه محكمې بايد خپل رپوټ د خپلې اړونده مرافعه محكمې له لارې وسپاري).

لسمه ماده:

د محكمې رئيس نه شي كولاى چې له ځان سره خپل اقارب لكه زوى، پلار، ورور، زوم، خسر، لمسى او نور خپلوان، د محرر په توگه وټاكي.

يوولسمه ماده:

دا چې د عدلي محكمو د اداري او حقوقي اجراءاتو اصولنامې د اسلامي امارت د مشرتابه له خوا تاييد او طبع شوې دي، نو، له ابتدايه محكمو څخه نيولې د محكمو عالي ادارې مشرتابه پورې د محكمو ټول منسوبين مكلف دي چې په خپلو اجراءاتو كې د يادو اصولنامو مادې په پام كې ولري.

دولسمه ماده:

څرنگه چې قضاء يوه حساسه اداره ده، نو له دې كبله د محكمو ټول منسوبين مكلف دي چې له مشكوكو كړنو، اړيكو او معاملاتو ترسره كولو، چې دوى پكې تورن كېږي او/يا د قضاء پر حيثيت منفي اغېزه كوي، په كلكه ډډه وكړي.

ديارلسمه ماده:

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې ويبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زموږ ويبپاڼې www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي

محکمې او قضات، څومره چې باید د قضاء روڼتیا ته پام وکړي، هومره باید د خپلو فیصلو پلې کولو ته هم پام ولري. هغوی باید تل له ځایي، ملکي او نظامي چارواکو سره په اړیکه کې اوسي تر څو د قضاء پرېکړې یوازې پر کاغذ پاتې نه شي، بلکې په عملي توګه د خلکو ستونزې هوارې کړي.

څوارلسمه ماده:

هره دوسیه یا فیصله چې له یوې محکمې څخه بلې محکمې ته استول کېږي، باید له یوه مکتوب سره مل واستول شي. هر مکتوب باید د صادراتو په کتاب کې ثبت او یوه ځانګړې شمېره ورته ورکړل شي. همدارنګه، هغه محکمه چې دا مکتوب ورته استول کېږي، باید اړونده مکتوب ته یوه ځانګړې شمېره وټاکي او خپل د وارداتو کتاب کې دې یې ثبت کړي.

پنځلسمه ماده:

د محکمو په هره اداره کې دې د صادره او وارده عمومي کتاب تر څنګ، د دوسيو لپاره د هغوی د تنوع د اعتبار له مخې جلا جلا جدولونه یا د ثبت اړشيف شتون ولري. د بېلګې په ډول، تر کار لاندې دوسيو، فیصله شوې دوسيو، د تمیز یا مرافعې له خوا نقض شوې دوسيو، د تمیز یا مرافعې له خوا تائید شوې دوسيو او داسې نور.

شپاړسمه ماده:

کله چې قاضي ته د یوه اسیر دوسیه سپارل کېږي، باید له اسیر سره یو ځای ورته وسپارل شي. وروسته بیا اسیر د قاضي په حکم توقیف کېږي. او کله چې مرافعې ته سپارل کېږي، په دې صورت کې د اسیر توقیف د مرافعې په واک کې دی او تمیز هم همدې ترتیب سره.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي

درېیم څپرکی

د محکمو د عمومي ریاست دندې او صلاحیتونه

اولسمه ماده:

د محکمو عالي اداره یو رئیس او دوه مرستیالان لري، چې دواړه له ټولو هغه صلاحیتونو څخه برخمن دي چې د رئیس له خوا ورته تفویض کېږي او په اړونده چارو کې اجراءات کولای شي.

اتلسمه ماده:

د محکمو عمومي ریاست د خپل لاس لاندې محکمو د رهبرۍ او د چارو د څار مسؤلیت پر غاړه لري.

نولسمه ماده:

د محکمو عمومي رئیس یا مرستیال باید د اسلامي امارت د کمپسیونونو په جلسو کې گډون وکړي.

شلهمه ماده:

د محکمو عمومي ریاست باید د اړتیا یا شکایت پر مهال د مشخصو دوسیو او موضوعاتو په اړه څېړنې ترسره کړي او له هغه قضاتو څخه هم څېړنې وکړي چې د نیوکو لاندې راغلي وي.

یوولسمه ماده:

د څېړنې پایلو کتل، د محکمو ترمنځ د کاري انسجام او همکارۍ منځته راوړل او د نیمگړتیاوو په له منځه وړلو کې اړین اجراءات ترسره کول هم د محکمو عمومي ریاست دنده ده.

دوه ویشتمه ماده:

د محکمو عمومي ریاست باید، په مرکز او ولایتونو کې، خپلو اړونده ادارو ته د اسلامي امارت د نویو فیصلو او لارښوونو په هکله، چې د قضاء په برخه کې ورته اړتیا لیدل کېږي، پوهاوی ورکړي، تر څو دا ادارې د پالیسۍ په اړه لا ډېر معلومات ولري.

درویشتمه ماده:

د تمیز رئیسانو، د نظامي او ملکي مرافعې محکمو رئیسانو، د تمیز غړو، عمومي ادارې رئیس او د څېړنې رئیس تبدیلی او تقرر د محکمو عمومي ریاست په وړاندیز او د اسلامي امارت د مشرتابه مقام په منظوری ترسره کېږي. له پورته یادو مسؤولینو څخه پرته، د دې ادارو د نورو منسوبینو تقرر، عزل او تبدیلی د محکمو عمومي ریاست د رئیس صلاحیت دی.

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکي ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زموږ ویبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

څلير ويشتمه ماده:

د محكمو عمومي رياست بايد د ابتدائيه، مرافعي، تميز، نظامي او احتساب محكمو لپاره په تفصيلي او روښانه توگه كاري ساحې وټاكي تر څو دا محكمې په خپلو كاري ساحو كې فعاليت ترسره كړي.

پنځمه ويشتمه ماده:

د اړتيا پر مهال د اختصاصي محكمو منځته راوړلو او يا د محكمو زياتولو يا كمولو په اړه د رهبري مقام ته وړانديزونه كول او د رهبري مقام له لارښودنو سره سم اجراءات ترسره كول د محكمو عمومي رياست دنده ده.

شپږمې ويشتمه ماده:

د محكمو عمومي رياست بايد د قضاتو او د محكمو د منسوبينو د قضايي او كاري وړتياوو د لوړولو لپاره ځانگړي سيمينارونه د اير كړي او د قضايي منسوبينو د روزنې لپاره، څنگه چې لازم گنل كېږي، پلان جوړونه وكړي.

اووېشتمه ماده:

د محكمو عمومي رياست صلاحيت لري چې د نورو محكمو تعزياتي فيصلو كې د مصلحت له مخې د تعزيز او مجازاتو وخت كم او يا زيات كړي (البته د ابد حبس په برخه كې د درې گونو محكمو تر تېرولو وروسته، يا د مرافعي يا تميز د استهداء پر مهال او يا د محكوم عليه د شكايت پر مهال).

اته ويشتمه ماده:

د ټولو محكمو د درې مياشتنيو كاري رپوټونو راټولول او ارزول او د بېلا بېلو دوسيو احصائيه ترتيبول او د رپوټ په بڼه يې د اسلامي امارت رهبري ته سپارل د محكمو عمومي رياست له دندو څخه دي.

نهه ويشتمه ماده:

د محكمو عمومي رياست بايد، څرنگه چې لازم بولي، د پلټنې پلاوي محكمو ته واستوي تر څو د قضايي، اداري او مالي چارو په هكله دقيقې پلټنې ترسره او د محكمو له كار څخه ځان ډاډمن كړي.

دېرشمه ماده:

د اړتيا پر مهال، د اصولنامو يا لايحې د متنازع فيها مادو تفسير، د محكمو ترمنځ د شخړو هوارول او د صلاحيتونو تشخيصول د محكمو عمومي رياست له دندو څخه دي.

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې ويبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زمونږ ويبپاڼې www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

يو دېر شمه ماده:

د محكمو عمومي رياست بايد هغه استهداآت چې دې رياست ته راځي، و ارزوي او ځواب كړي. همدارنگه، كه تميز د كومې محكمې يا قاضي په تړاو شكاييت ولري، د محكمو اداره بايد تر هر اړخيزې څېړنې وروسته مناسب اجراءات ترسره كړي.

دوه دېر شمه ماده:

كه محكمې د نظامي مسټوولينو او يا كومې بلې ادارې څخه د قضاء په كار كې د لاسوهنې شكاييت ولري، د محكمو عمومي رياست بايد د موضوع په هكله له باصلاحيته مراجعو سره مفاهمه وكړي تر څو دا ستونزه هواره كړل شي.

دري دېر شمه ماده:

د محكمو عمومي رياست د ټولو هغه صلاحيتونو درلودونكى دى چې د اسلامي امارت د محكمو اصولنامو يا نورو لايحو ورته تثبيت كړي دي.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي

څلورم څپرکی

اداري او مالي څانګه

څلوردم څشمه ماده:

د محکمو عمومي اداره په خپل تشکیل کې یو تن اداري عمومي مسئول لري، همدارنګه هره څانګه چې ورباندې د یوې ادارې اطلاق کېږي، باید د اداري چارو لپاره یو مشخص مسئول تن ولري. (البته که یوه اداره ځانګړی اداري مسئول و نه لري، د ادارې یو تن غړی دی، د نورو چارو ترسره کولو تر څنګ، د اداري چارو مسئولیت هم پر غاړه واخلي، تر څو د هغه دوسیو، مکتوبونو او وړاندیزونو لپاره چې محکمې ته راځي یا له محکمې څخه صادرېږي، د واره او صادره کتاب نظام جوړ او فعال یې کړي).

پنځه دم څشمه ماده:

د عمومي اداري مهمې دندې عبارت دي: د محکمو ریاست داخلي چارو انسجام، د راغلیو مکتوبونو ثبتول، د وړاندیزونو ثبتول، د تصویبونو او حکمونو ثبتول، د محکمو د قضاتو، غړو او محررانو د تقرر او عزل تفصیلي معلومات او احصائیه ترتیبول، د مالي چارو نظارت، له ټولو محکمو څخه درې میاشتنی رپورتونو راټولول، د محکمو عالي ادارې درې میاشتنی عمومي رپورت چمتو کول.

شپږدم څشمه ماده:

عمومي اداري مسئول د محکمو عالي ادارې د ټولو اداري چارو مسئول دی او، د مرکزي ادارې تر څنګ، د اړونده څانګو د اداري چارو د څار او مراقبت مسئولیت هم پر غاړه لري.

اوه دم څشمه ماده:

عمومي اداري مسئول د مرکزي مجلسونو د انشاء، د مجلس د برنامې د ترتیبولو، د مجلس د غړو د رابللو او د مجلس د دایرولو لپاره د ځای ټاکلو دنده هم پر غاړه لري. په نورو څانګو کې هم اداري مسئولین د دې دندو د ترسره کولو مسئولیت لري.

اته دم څشمه ماده:

اداري مسئول د محرمو او غیرمحرمو عریضو، دوسیو، فیصلو، وثیقو او اسنادو د ساتلو، او په ترتیب سره د ځای پر ځای کولو مسئولیت پر غاړه لري. دا ټول اسناد باید په یوه مصنون ځای کې خوندي وساتل شي چې د محکمې د رسمي منسوبینو پرته هیڅ څوک ورته لاسرسی و نه لري او نه هم څوک پکې تصرف وکړي. همدارنګه، د څپرني د څانګې مسئول باید پخپله د خپلو اړونده سندونو او پاڼو ساتنه وکړي.

نهه دم څشمه ماده:

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکي ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زمونږ ویبپاڼې www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي

اداري عمومي مسئول دنده لري چې د خپلې ادارې د ملکیتونو، اجناسو، وسایلو او وثایقو اړونده معلومات هم قید کړي.

څلورېنځمه ماده:

عمومي اداري مسئول باید د عمومي مالي مسئول په مرسته تر لاس لاندې ادارو مالي مسئولینو څخه د پخوانۍ بودجې د لگښتونو جزئیات وغواړي او له هغوی سره حسابونه تصفیه کړي.

یوڅلورېنځمه ماده:

د محکمو عالي اداره یو تن عمومي مالي لري. همدارنگه، د محکمو اړونده ټولو خپلواکه ادارو کې باید یو تن د نورو چارو ترسره کولو ترڅنګ د مالي چارو مسئولیت هم پر غاړه واخلي.

دوه څلورېنځمه ماده:

د محکمو عالي ادارې د عمومي مالي مسئول دندې عبارت دي: د معاشاتو ویشل، په کتاب کې یې ثبتول، همدارنگه د متفرقه لگښتونو ثبتول، د امارت مالي مسئول څخه د پیسو اخیستل او محکمو او اړونده ادارو ته یې رسول.

درې څلورېنځمه ماده:

مالي مسئولین باید په لیکلي بڼه د خپلو ټولو حسابونو ارشیف ترتیب کړي چې پکې ټول میاشتنی او کلني لگښتونه او اړونده جزئیات درج شي.

څلور څلورېنځمه ماده:

کله چې د محکمو د مالي چارو مسئول د امارت مالي مسئول څخه بودجه تسلیموي، نو باید د تسلیمۍ لاسلیک وکړي، همدارنگه، محکمو ته د بودجې یا معاشاتو د ورکولو پر مهال، کومو کسانو ته چې بودجه تسلیموي، باید د هغوی د تسلیمۍ لاسلیک هم واخلي.

پنځه څلورېنځمه ماده:

اداري او مالي مسئولین باید په ګډه سره د ټولو لگښتونو حساب تصفیه کړي، دواړه باید دا حساب لاسلیک کړي او د عمومي رئیس او یا د هغه د مرستیالانو تر تاییدۍ وروسته دې یې د امارت د مالي چارو مرکزي مسئول ته وسپاري.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي

پنځم څپرکی

د څپرني د څانگې دندې او صلاحیتونه

شپږخلو بڼېتمه ماده:

د محکمو عالي ادارې د څپرني څانگې مسؤولین باید د هغه عریضو او شکایتونو په اړه چې د محکمو عالي ادارې ته راځي، څپرني ترسره کړي؛ وروسته، دا شکایتونه دې له خپل اجمالي نظر سره یوځای د احکامولو لپاره د محکمو عمومي ریاست ته وسپاري، ټول شکایتونه او عریضې دې باید په اجمالي بڼه د هداياتو او اجراءاتو په تذکر او په ترتیب سره دې په خپل ځانگړي کتاب کې ثبت کړي.

اوه څلو بڼېتمه ماده:

د څپرني څانگه باید د هغه فیصلو په هکله څپرني وکړي چې ابتدایي یا مرافعه محکمې صادرې کړي او عارضینو یې په اړه د محکمو عالي ادارې ته عریضه یا شکایت راوړی وي، د محکمو عالي ادارې د رهبرۍ د لارښودنې او احکامو وروسته، دا احکام دې خپلو اړونده مراجعو ته راجع کړي.

اته څلو بڼېتمه ماده:

د څپرني څانگې منسوبین باید د استهداگانو په هکله فقهي کتابونه او اصولنامې په څیر سره مطالعه کړي. وروسته، د محکمو عالي ادارې رهبرۍ له حکم سره دې مستهدي ته اړینې لارښودنې وکړي او جریان یې دې په خپل مخصوص کتاب کې ثبت کړي.

نهه څلو بڼېتمه ماده:

د څپرني څانگه باید، د شکایت په صورت کې، د محکمو دوسیې وپلټي چې آیا په دغه دوسیو کې اصول رعایت شوي دي که څنگه؟

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي

شپږم څپرکی

د تعلیمي څانګې دندې او صلاحیتونه

پنځوسمه ماده:

د محکمو عالي ادارې د تعلیمي څانګې مسؤولین باید په اوسني حالاتو کې په نوبتي ډول د هرې حلقي قضاتو لپاره لس (۱۰) ورځني سیمینارونه دایر کړي، تر څو هغوی ته د قضاء ارزښت، د قضاء لنډ تاریخ، د قضاء اداب، د محکمې اسلوب، له کتابونو څخه د مسایلو د اخذ طریق، د اصولنامو مواد او د اسلامي امارت فرمانونه تشریح او توضیح کړي.

یوینځوسمه ماده:

د تعلیمي او روزنیزو دورو ګډونوالو لپاره، د فیصلو د ترتیب صورت تشریح کېږي او، په یو شمېر موضوعاتو کې، په هغوی باندې د فیصله لیکلو عملي تمرین اجراء کېږي. د دورې په پای کې، د ازموینې په موخه، هر قاضي ته یوه فرضي دعوه ورکول کېږي چې په اړه یې فیصله ولیکي. وروسته له دې، دا فیصله د ادارې د غړو له خوا په دقیق ډول کتل کېږي، په اړه یې نظر ورکول کېږي، نیمګړتیاوې یې په ګوته او قضاتو ته تفصیلي تفهیم کېږي.

دوه پنځوسمه ماده:

د امکان په صورت کې، تعلیمي څانګه د قضاتو د روزنې لپاره شپږمیاشتني کورسونه دایروي تر څو نوي قضات په مسلکي بڼه وروزل شي. که د دې دورې په پای کې ګډونوال بریالي شي، د اسلامي امارت له خوا ورته رسماً د قضاوت پېژندنې سند ورکول کېږي او د یوه مسلکي قاضي په حیث ورته دنده سپارل کېږي.

د تمیز د مسوول دندې او صلاحیتونه

درې پنځوسمه ماده:

د تمیز رئیس دنده لري چې د چارو د ښه والي او پرمختګ په موخه د هرې ساحې علماؤ سره نژدې اړیکې ولري، د محکمو د فعالیت او شفافیت د څرنګوالي په هکله هغوی ته ډاډ ورکړي، او هغوی له محکمو سره همکارۍ ته وهڅوي.

څلورپنځوسمه ماده:

د تمیز رئیس دنده لري چې د خپلې ادارې د ټولو چارو تعقیب ترسره کړي، د خپل لاس لاندې منسوبینو ته د چارو د لا ښه والي لپاره مشوره ورکړي، او د هغوی ستونزې، غوښتنې او سالم وړاندیزونه د محکمو عالي ادارې رهبرۍ مقام ته ورسوي تر څو په اړه یې د عالي محکمو رهبرۍ مقام اړین تصمیم ونیسي.

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکي ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زمونږ ویبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

پنځه پنځوسمه ماده:

د تمیز مقام باید د لاس لاندې ابتدائیه او مرافعه محکمو د فیصلو نقض، تایید، صحت او سقم په گوته کړي، او د خپل اصولي صلاحیت په ساحه کې یې ارزونه او تدقیق ترسره کړي.

شپږ پنځوسمه ماده:

که د ابتدائیه او مرافعه محکمو فیصله د تایید وړ نه وه، تمیز باید په دا ډول موضوعاتو کې، چې په لومړي او/یا دویم ځل د تمیز مقام ته راجع کېږي، فیصله و نه کړي، بلکې په لومړي ځل دې د سمون لپاره هغه محکمې ته راجع شي چې دا فیصله یې صادره کړې وي. که بیا هم په فیصله کې نیمگرتیا وه، باید ورته مرافعه محکمې ته دې وسپارل شي. او که بیا هم ناقصه وه، نو بیا په دې صورت کې تمیز باید پخپله فیصله وکړي.

اووه پنځوسمه ماده:

له یوې محکمې څخه بلې محکمې ته د دعوي تبديلي هم د تمیز صلاحیت دی. خو، تمیز باید په هغه صورت کې تبديلي وکړي چې دعوه په کومه بله محکمه کې د جریان لاندې نه وي راغلي. او که په کومه محکمه کې د جریان لاندې وي، او/یا فیصله شوې خو د تمیز له خوا نقض شوې وي، نو یوازې په هغه صورت کې تبديلي کولای شي چې متخامصمین راضي وي.

اته پنځوسمه ماده:

د تمیز غوښتنې قانوني موده د مرافعه محکمې د ابلاغ نېټې څخه تر شپږ میاشتو پورې ده. (البته دا موده د امیر په امر پورې اړه لري). که د مرافعې وخت تېر شوی و، خو د تمیز وخت پاتې و، تمیز کولای شي موضوع ته ادامه ورکړي. خو د تمیز شپږ میاشتني موده په هغه صورت کې ده چې مرافعه محکمې فیصله کړې وي. که د مرافعه غوښتنې موده تېره شوې وي، د تمیز موده د ابتدايه ابلاغ له نېټې څخه اته (8) میاشتې ده.

یادونه: که یوه دوسیه تمیز ته راشي او د مرافعې او تمیز دواړو مودې یې تېرې شوې وي، که په هغه فیصله کې اداري نیمگرتیا شتون ولري، باید نهائي شي او که پکې شرعي نیمگرتیا شتون درلود، باید نقض شي او اړونده محکمې ته راجع کړل شي.

نهه پنځوسمه ماده:

تمیز کولای شي، د فیصلو د اصلاح لپاره، په هغه فیصلو هم اعتراضونه وکړي چې محکوم علیه ورباندې اعتراض نه وي کړی.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

شپيټمه ماده:

په اوسنيو شرايطو كې، متخصصين پخپله نه شي كولاى د تميز محكمې ته ولاړ شي، بلكې دوسيه يې له يوه مکتوب سره مل د والي يا د ولايتي كمېسيون د غړو له خوا د تميز ځانگړي استازي ته سپارل كېږي، تر څو تميز ته ورسېږي. (البته، د اړتيا پر مهال، د تميز عالي رياست كولاى شي د خپل مقرر شوي استازي له لارې متخصصين احضار كړي).

يوشپيټمه ماده:

د تميز رئيس دنده لري چې په خپله كاري ساحه كې د قضاء ولايتي چارواكو سره نژدې اړيكې ولري او بايد په علمي او تجربوي برخه كې يو بل ته د گټه رسولو پراخه هلې ځلې وكړي.

دوه شپيټمه ماده:

د تميز رئيس بايد، اړتيا ته په كتو، له چارواكو، لكه والي، د ولايتي كمېسيونونو چارواكو او ولسوال سره مجلسونه ولري، تر څو د نهايي شويو فيصلو د تطبيق په هكله له هغوى څخه معلومات وغواړي.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي

اوم څپرکی نظامي محکمې

دري شپېتمه ماده:

په نظامي محکمو کې، د اسلامي امارت د ټولو مسووبینونو اړونده دعوې حل او فصل کېږي.

څلور شپېتمه ماده:

د عالي ادارې ریاست په وړاندیز د اسلامي امارت د رهبرۍ مقام له خوا ابتدائیه او مرافعه نظامي محکمې تأسیس او د فعالیت ساحه یې ټاکل کېږي.

پنځه شپېتمه ماده:

د ابتدائیه او مرافعه نظامي محکمو فیصلې د تمیز غوښتنې په صورت کې د تمیز اړونده ریاست ته راجع کېږي.

شپږ شپېتمه ماده:

که د اسلامي امارت منسوبین په هر ډول دعوو کې مدعي علیه وي، د هغوی فیصله نظامي محکمې ته راجع کېږي، (که چېرې د خصومت پر مهال نظامي و). خو، که دواړه لوري راضي شول چې خپله موضوع په ملکي محکمه کې هواروي، نو ملکي محکمه هم کولای شي د هغوی موضوع واخلې او فیصله یې کړي.

اوه شپېتمه ماده:

نظامي محکمې د ټولو هغه صلاحیتونو درلودونکې دي چې د اصولنامو له مخې محکمو ته تفویض شوي دي، کولای شي حدود او تعزیرات هم اقامه کړي (البته د حدود، قصاص، ابدی حبس او یتیمانو اړونده فیصلې باید د درې گونو محکمو له خوا نهاتي شي، که څه هم محکوم علیه قانع وي).

اته شپېتمه ماده:

عارض کولای شي خپله عریضه نېغ په نېغه نظامي محکمې ته وسپاري، خو، که عریضه کمپسیون یا د ولایت مقام ته وسپارل شي، د کمپسیون منسوبین یا ولایت باید هغه عریضه نظامي محکمې ته راجع کړي.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

ننه شپيتمه ماده:

حلقوي كمپسيون مسئوليت لري چې له نظامي محكمې سره د بنديانو د امنيت، جلب، احضار او ساتلو كې بشپړه همكاري وكړي، او د دې كار لپاره يوه ډله مؤظفه كړي. دا ډله بايد د بندي د ساتلو تر څنگ، د خلاصېدو پورې د هغه د مملوكه شيانو ساتنه هم وكړي.

اويایمه ماده:

چارواكي او عام مجاهدين حق نه لري چې د نظامي محكمو په چارو كې مداخله، يا له مجرم څخه دفاع او يا هم د مجرم د خلاصون لپاره له هغه څخه شفاعت وكړي. همدارنگه، د نظامي محكمو چارواكي هم بايد په خپلو چارو كې غيرمسئول كسانو ته د مداخلې اجازه ور نه كړي.

يو اويایمه ماده:

نظامي محكمه هم بايد، د نورو محكمو په څېر، د اصولنامې په رڼا كې فيصلې او اجراءات وكړي، او هم بايد له اړونده تميز سره په اړيکه كې وي، په پېچلو موضوعاتو كې بايد له تميز څخه استهداء وكړي تر څو چې له تميز څخه شرعي او قانوني لارښوونه ترلاسه كړي.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

اتم څپرکی

د ولايتونو د مرافعه محكمو رئيسانو دندې او صلاحيتونه

دوه اويایمه ماده:

په ولايتونو كې د محكمو مسؤولين بايد، د محكمو عمومي ادارې له لارښوونو سره سم، خپلې اړونده چارې اجراء كړي. هغوى بايد هڅه وكړي چې د خپلې دندې په هكله كافي معلومات ترلاسه او ورته سپارل شوې دنده په ښه توگه ترسره كړي او خپل مسؤوليت سر ته ورسوي.

درې اويایمه ماده:

د مرافعه محكمې رئيس بايد د خپلو چارو د پر مخ بېولو لپاره په خپل اړونده ولايت كې عمومي جهادي مسؤول، علمای كرامو او د اسلامي امارت نورو مسؤولينو سره نږدې اړيکه ولري تر څو د هغوى بشپړه همكاري جلب كړي او دا همكاري د چارو د لا ډېر پرمختگ لامل وگرځي.

څلور اويایمه ماده:

د ولايتونو د مرافعه محكمو رئيسانو لپاره لازمه ده چې د نويو منځته راغلو پېښو په هكله، كه جنایي اړخ ولري يا سياسي او په اړه يې له پخوا څخه د اسلامي امارت پاليسي اعلان او روښانه نه وي، د محكمو عالي ادارې سره اړيکه ونيسي او له دې ادارې څخه دې لارښودنې ترلاسه كړي.

پنځه اويایمه ماده:

د مرافعه محكمو رئيسان مكلف دي چې خپلې ټول صادر كړې فيصلې د محرر يا اداري مسؤول په لاس په ليكلې بڼه په مصئون ډول خوندي وساتي تر څو د اړتيا پر مهال ترې گټه واخيستل شي.

شپږ اويایمه ماده:

د مرافعه محكمې رئيس بايد له خپل اړوند تمیز سره په اړيکه كې اوسي او په پېچلو موضوعاتو كې له هغوى څخه استهداء وكړي، تر څو چې له تمیز څخه لارښودنې ترلاسه كړي.

اوه اويایمه ماده:

كله چې مرافعه محكمې ته يوه فيصله راشي، په لومړي سر كې بايد پخپله فيصله و نه كړي، بلكې د ابتدائيه محكمې فيصله دې وارزوي. كه صحيح وه، هماغه دې تاييد كړي او كه ناقصه وه، نو دوسيه دې بايد بياخپلې هماغه ابتدائيه محكمې ته واستوي چې اصلاح يې دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې وپېاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زمونږ وپېاڼې www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي

کړي. که دویم ځلې هم ناقصه راغله، په دې صورت کې، مرافعه محکمه باید د خپل صلاحیت پر بنسټ د موضوع په اړه حکم صادر کړي.

اته او یایمه ماده:

د ابتدایه محکمو وړاندیزونه او شکایتونه د مرافعه محکمې له لارې د محکمو عالي ادارې ته وړاندې کېږي. خو مرافعه او تمیز کولای شي خپل وړاندیزونه نېغ په نېغه د محکمو عالي ادارې ته وړاندې کړي.

نهه او یایمه ماده:

د ملکي او نظامي محکمو د مرافعه غوښتنې موده د ابتدایه محکمې له خوا د فیصلې د ابلاغ نېټې څخه تر ۲ میاشتو پورې ده. مرافعه محکمه باید د ابلاغ پر مهال دواړه لوري حاضر کړي او د ابلاغ شاهدان هم باید حضور ولري. د فیصلې په پای کې باید ولیکل شي چې فیصله د دواړو لوریو (طرفینو) په حضور کې ابلاغ شوه. شاهدان باید په فیصله لاسلیک وکړي او یا گوتې ولگوي. مرافعه محکمه باید د فیصلې تر ابلاغ وروسته دواړو لوریو ته ووايي چې آیا په دې فیصله راضي یاست او که تمیز غوښتونکي یاست؟ د هر لوري رضایت او یا تمیز غوښتنه باید ولیکي چې فلانکی تمیز غوښتونکی دی او فلانکی تمیز غوښتونکی نه دی. تمیز غوښتونکي لوري ته باید د تمیز غوښتنې لیک ورکړي او نېټه یې هم باید ولیکل شي.

اتیايمه ماده:

محکوم علیه کولای شي خپله مرافعه غوښتنه نظامي او ملکي محکمو ته نېغ په نېغه وړاندې کړي او یا د اسلامي امارت له نظم سره سم یې د والي، د کمېسیون مسئول او د ولسوال ملکي معاون له لارې وړاندې کړي.

یو اتیايمه ماده:

د مرافعه غوښتنې او استدعاء په پاڼه کې باید هغه چارې رعایت شي چې د اداري اصولنامې په ۳۳مه ماده او ۲۱۴مه ماده کې لیکل شوې دي. د دغه اصولو د نه رعایت په صورت کې، د استدعاء او مرافعې پاڼې باید مستردې شي تر څو نیمگړتیاوې یې له منځه یوړل او بیاځلې راجع کړل شي.

دوه اتیايمه ماده:

مرافعه غوښتونکی شخص مکلف دی چې، د استدعاء وړاندې کولو وروسته، د مرافعه غوښتنې صورت او خپل دلیلونه د استدعاء پاڼې سره مل د اعتراضاتو په لس ورځو کې دننه محکمې ته وسپاري.

درې اتیايمه ماده:

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکي ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زمونږ ویبپاڼې www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

د ملكي او نظامي مرافعه محكمو رئيسان مكلف دي چې د خپلو اړونده ابتدائيه محكمو منسويينو سره په مناسب وخت كې مشورتي مجلسونه ولري، د هغوى دندې مشخصې كړي، د اسلامي امارت پاليسي او د محكمو عالي ادارې هدايات ورته بيان كړي، د هغوى كارونه تعقيب كړي، هڅه وكړي د هغوى د چارو نيمگړتياوې اصلاح كړي او كه كارونه نه اصلاح كېږي، نو بايد د محكمو عالي ادارې ته خبر ورکړي.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

نهم څپرکی

د احتساب محكمو دندې او صلاحيتونه

څلور اتيايمه ماده:

د احتساب محكمې تشكيل: يو تن قاضي، دوه تنه غړي د مفتيانو په توگه، چې يوه له دوی څخه د محرر دنده هم ترسره كوي.

پنځه اتيايمه ماده:

كله چې د اسلامي امارت د استخباراتو ادارې منسوبين د حكومت كوم پلوی، پوليس، د اردو عسکر، جاسوس او نور مشکوك كسان ونيسي، قضيه يې بايد د احتساب محكمې ته راجع شي.

شپږ اتيايمه ماده:

د احتساب محكمه د ابتدائيه محكمې حيثيت لري؛ د دې مرافعه محكمه ولايتي مرافعه او تمیز يې هم د ولاياتو تمیز دي.

اوه اتيايمه ماده:

د احتساب محكمې فيصله تر يوې مياشتې حبس پورې قطعي ده. مرافعې او تمیز ته اړتيا نشته دی. كه يو اسير ته تر يوې مياشتې ډېر قيد وركول كېده، بايد مرافعه محكمې ته واستول شي. كه مرافعه محكمې هم د هغه قيد تاييد كړ، نو تر شپږ مياشتو پورې دا حكم د اجراء وړ دی. كه د قيد موده تر شپږ مياشتو زياته وه، بايد تمیز ته واستول شي.

اته اتيايمه ماده:

د احتساب محكمې فيصله بايد د نورو محكمو د فيصلو په څېر ليكلې وي. يوازې په شفاهي فيصله يې بايد بسنه و نه شي.

نهه اتيايمه ماده:

د احتساب محكمې فيصله كې بايد د فيصلې اصول رعايت شي، يعنې وارده او صادره نېټه، بشپړ شهرت، د جرم د اثبات دليلونه، فقهي جزئيات او نور موارد چې مراعات كول يې په شرعي فيصله كې اړين وي. فيصله كې بايد دا ټول موارد شامل وي.

نوي يمه ماده:

د احتساب قاضي بايد پخپله له اسير څخه پلټنې وكړي، د مسئولينو پر پلټنو بايد بسنه و نه كړي. كه د استخباراتو مسئولينو پلټنې كړې وي، دوسيه بايد محكمې ته وسپاري (البته قاضي بايد اقرار يا شهادت چې اسير د استخباراتو ادارې ته كړی وي، د حكم اساس و نه گړځوي، بلكې قاضي بايد پخپله د هغه اقرار يا شهادت واوري).

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې ويبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زمونږ ويبپاڼې www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

يونوي يمه ماده:

د اسير توقيف بايد د احتساب محكمې په واک کې وي. كله چې دوسيه مرافعه محكمې ته راجع شي، نو د اسير توقيف د مرافعه محكمې په واک کې وي. په تميز محكمه کې هم ورته معامله ترسره کېږي.

دوه نوي يمه ماده:

د احتساب قاضي بايد د فيصلې له ځنډولو څخه ډډه وکړي، د امكان تر بريده بايد په پنځلس ورځو کې دننه فيصله وکړي.

درې نوي يمه ماده:

د احتساب محكمې ته بايد موضوع د استخباراتو د مسئول او يا د ولايت د مسئول د مکتوب له لارې راجع شي.

څلور نوي يمه ماده:

د جرم اثبات بايد يو له لاندې څلور طريقو سره (چې د امارت لايحه کې ليکل شوي) وشي:

أ. تورن پخپله پرته له اکره څخه په جاسوسۍ اعتراف او اقرار وکړي.

ب. دوه تنه د تورن په جاسوسۍ شاهدي ورکړي، چې قاضي د هغوی په شاهدي ډاډمن وي.

ج. قرائن (اسناد) چې د غالب گومان د منځته راتگ لامل کېږي، لکه د جاسوسۍ ځانگړي وسايل او توکي چې يوازې د

جاسوسۍ لپاره کارول کېږي او جواسيس يې د جاسوسۍ لپاره کاروي، او نورې نښې نښانې. (البته د قرينې حالت هر

سړی نه شي معلومولای، نو د محكمې په شتون کې قاضي او د محكمې په نه شتون کې د نظر خاوند، مدبر او متدين

مسئول بايد د قرينې قوت او ضعف ته پام وکړي. که قرينه ضعيفه وه، نو په تعزير کې بايد کموالی وکړي او که قرينه

قوي وه، تعزير بايد د قرينې د قوت په اندازه سخت کړي. که قرينه دومره قوي وه چې يقين يې افاده کاوه، نو که امام،

نائب امام او يا قاضي د هغه په وژلو کې مصلحت لیده، وژلای يې شي.

د. د عدل خبر (عدل هغه چا ته ويل کېږي چې ډېر عادل وي، متعصب نه وي، له کباړو ډډه کوي او په صغايرو باندې په

دوامداره توگه عمل نه کوي.

پنځه نوي يمه ماده:

د احتساب قاضي بايد وخت په وخت د خپلو اسيرانو په باره کې معلومات ترلاسه کړي، او د هغوی د وضعیت په اړه ځان خبر کړي،

تر څو دا اسيران بېخايه تعذيب نه شي.

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکميت څارونکي وېبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO

په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زمونږ وېبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

شپږ نوي يمه ماده:

كه د احتساب محكمې منسوبين په يوه موضوع كې له كوم اشكال سره مخ كېږي، بايد په اړونده مورد كې د مرافعه محكمې، د تميز رياست او يا د محكمو عالي ادارې څخه استهداء وكړل شي.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

لسم څپرکی

د ملكي ابتدائيه محكمو دندې او صلاحيتونه

اوه نوي يمه ماده:

د ابتدائيه محكمې مسئول د اړونده ولسواليو او ښارواليو په كچه د قضايي چارو مسئوليت پر غاړه لري.

اته نوي يمه ماده:

ملكي ابتدائيه محكمې، پرته له هغه موضوعاتو څخه چې نظامي او احتساب محكمو ته تفويض شوي، په ټولو معاملاتو او جزايي دعوو كې د نظر صلاحيت لري. په حقوقي موضوعاتو كې چې مدعي بها تر شل زره افغانيو لوړ قيمت و نه لري او په جزايي قضيو كې چې حبس تر يوې مياشتې زيات نه وي، په داسې موضوعاتو كې د ابتدائيه محكمو فيصلې قطعي دي او بايد پلي شي.

نهه نوي يمه ماده:

هغه موضوعات چې د مرافعي وړ وي او محكوم عليه ورباندې قانع نه وي او مرافعه غوښتونكي دی، بايد مرافعي ته واستول شي.

سلمه ماده:

ابتدائيه محكمې په مستقيم او غيرمستقيم ډول موضوعات اخيستلاى شي.

يو سلو يوومه ماده:

هره ابتدائيه محكمه بايد يوازې او يوازې د خپلې اړونده سيمې دعوو واخلي. مدعي عليه چې په هره سيمه كې وي، موضوع د همغه سيمې په ابتدائيه محكمې پورې اړه لري. خو كه يوه مسافر او يا بې وطنه ته په يوه سيمه كې يوه موضوع پېښېږي، يا مدعي عليه له خپلې اصلي سيمې څخه لېرې استوگنه غوره كړې وي، د دوى موضوعات د هماغه سيمې محكمې ته راجع كېږي.

يو سلو دويمه ماده:

هغه موضوعات چې د تميز او مرافعه وړ وي، ابتدائيه محكمې بايد تر هغه وخته پورې مدعي بها د مدعي عليه له لاسه و نه باسي تر څو چې فيصله يې د تميز له خوا نه شي شوې نه وي. همدارنگه، د تميز وړ موضوعاتو اجراء كول هم بايد تر هغه وخته پورې پلي نه كړل شي تر څو چې د تميز محكمې نه شي كړي نه وي.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

يو سلو درېيمه ماده:

له شرعي عذرونو پرته لکه: صغارت، جنون، غيبوت او يا دا چې مدعي عليه يو متغلب شخص وي، که کومه موضوع پنځلس کاله ځنډېدلې پاتې وي او مدعي يې له عذر څخه يې په اړه دعوه نه وي کړې، دا ډول دعوه بايد وا نځيستل شي. البته څوارلس کلنه کمونستي واکمني، د رباني پنځه کلنه واکمني او د امريکايانو د اشغال لومړني پنځه کلونه مستثنی دي. له دې پرته، د دعوي په نه اخیستلو کې مجموعاً پنځلس کاله ځنډ معتبر دی.

يو سلو څلورمه ماده:

موضوعات چې د غيرمسموعات يعنې د نه اورېدو وړ موضوعاتو څخه وي، ابتدائيه محکمه بايد ورباندې د غير مسموع يعنې نه اورېدو وړ فيصله وليکي. که مدعي د مرافعې يا تمیز غوښتونکی و، مخنيوی يې مه کوی، تر څو مدعي خپل ډاډ ترلاسه کړي.

يو سلو پنځمه ماده:

هغه دعوي چې د اسلامي امارت د لس فقره يي فرمان چې په ۱۴۳۴/۴/۲۰ هـ ق صادر شوی، د حکم له مخې د معطلاتو له جملې څخه وي، ابتدائيه محکمه بايد دا ډول دعوي په خپله وارده کې ثبت کړي. دا دعوه چې د لس فقره ييز فرمان تر هرې مادې لاندې راځي، د هماغه مادې په استناد او تذکر سره بايد د تعطيل حکم وکړي. که فيصله، چې دا ډول وضعیت پکې ليکل شوی وي، مدعي ته د قناعت وړ نه وي، بايد د هغه د مرافعه او يا تمیز غوښتنې ممانعت و نه شي.

يو سلو شپږمه ماده:

په معطلو موضوعاتو کې بايد مدعي بها د مدعي عليه په ذواليدي (تصرف) کې پاتې شي، بايد نوموړي ته د نفعي (گټه اخیستنې) تصرفاتو، لکه کرهنه يا استوگنه کول، اجازه ورکړل شي. اما، مدعي عليه دې له مالکانه تصرفاتو لکه پلورل، هبه کول، رغول، نيالول، څآه کيندل يا برمه کول، څخه منعه کړي او همدا رنگه دواړه لوري دې په غير متصرف فيها کې له هر ډول تصرفاتو منعه کړل شي.

يو سلو اومه ماده:

ابتدائيه محکمه بايد د طرفينو په حضور کې حکم ابلاغ کړي. د ابلاغ شهود هم بايد حضور ولري. د فيصلې په پای کې بايد وليکل شي چې د حکم ابلاغ د دواړو لوريو په حضور کې صورت ونيوه. متخصصينو ته بايد وويل شي چې آیا د محکمې په حکم راضي ياست او که آیا يو لوری مرافعه غوښتونکی دی؟ د راضي شخص رضایت بايد وليکل او گوته يې ولگول شي. همدارنگه د مرافعه غوښتونکي شخص مرافعه غوښتنه بايد وليکل او د مرافعه غوښتنې ليک ورته ورکړل شي.

يو سلو اتمه ماده:

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکميت څارونکي وپېاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زمونږ وپېاڼې www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

څرنگه چې د قضاء فيصلې شرعاً واجب التعميل دي، له دې كبله د ابتدائيه محكمو او نورو محكمو مسئولين بايد د سيمو جهادي مسئولينو سره نږدې اړيكي او دوه اړخيزې همكاري ولري، تر څو د قضاء فيصلې د اجرائيه قوې له خوا په ښه ښه عملي او په همدې ترتيب د قضاء مقام او حيثيت هم تضمين شي.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

يوولسم څپرکی عمومي لارښوونې

يو سلو نهمه ماده:

د محكمو قضاات يا محررين بايد د قضايي فيصلې يا قرار په ليكلو كې بشپړ مهارت ترلاسه كړي؛ په هره محكمه كې د فيصله ليكلو مسؤوليت بايد هغه كس پر غاړه واخلي چې په دې كار كې كافي مهارت او تجربه ولري.

يو سلو لسمه ماده:

هره فيصله بايد د نمبر پر بنسټ صادره شي. عمومي او خصوصي نمبر دواړه بايد په لاندې ډول په فيصله كې ليكل شوي وي:

ع نمبر: () خ نمبر: ()

يو سلو يوولسمه ماده:

په فيصله كې بايد وليكل شي چې مدعي او مدعي عليه بالاخاله دي كه بالوكاله يا بالوصايه او يا هم بالولايه.

يو سلو دولسمه ماده:

په فيصله كې د وكالت يا وصايت خط گڼه ليكل اړين دي.

يو سلو ديارلسمه ماده:

په فيصله كې د طرفينو (دواړه لوريو) بشپړ شهرت او اهليت ليكل اړين دي.

يو سلو څوارلسمه ماده:

د دعوي صورت بايد د مدعي له وضاحت سره يوځای په فيصله كې وليكل شي.

يو سلو پنځلسمه ماده:

د مدعي عليه ځواب بايد د دعوي تر صحت وروسته وليكل شي.

يو سلو شپاړسمه ماده:

د اقرار په صورت كې، اقرار بايد پرته له زياتوالي او يا كموالي څخه په عين شكل وليكل شي.

يو سلو اولسمه ماده:

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې ويبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زموږ ويبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي

د انكار په صورت كې، د انكار صورت او دا ليكل اړين دي چې له مدعي څخه د شهودو غوښتنه شوې ده.

يو سلو اتلسمه ماده:

په فيصله كې بايد د هر شاهد شهرت او خبرې په عين شكل، پرته له كوم زياتوالي او كموالي، وليكل شي.

يو سلو نولسمه ماده:

بايد د شهودو سري (پته) او علني (ښكاره) تزكيه اجراء شي او تزكيه يې په فيصله كې ذكر شي.

يو سلو شلمه ماده:

كله چې مدعي له شهودو څخه عاجز شي، مدعي عليه ته دې د مدعي په غوښتنه قسم (يمين) راجع كړل شي. د قسم (يمين) نوعيت او كلمې يې بايد په فيصله كې ذكر شي.

يو سلو يووولسمه ماده:

د دفعې صورت، د دفعې اثبات او د ثبوتونو اسباب يې بايد په فيصله كې وليكل شي.

يو سلو دوه ويشتنه ماده:

د حكم لپاره، د سند په حيث بايد د فقهي جزئې او يا د امارت د اصولنامې د يوه مادې يادونه وشي.

يو سلو درويشتنه ماده:

حكم بايد واضح وي، د حكم الفاظ (كلمې) بايد وليكل شي چې قضاء ترك ده كه قضاء الزام ده.

يو سلو څلورويشتنه ماده:

بايد وليكل شي چې حكم مې د طرفينو په حضور كې كړی دی، حقيقتاً او يا حكماً.

يو سلو پنځه ويشتنه ماده:

په فيصله كې بايد دوه تنه د معرفت شاهدان وليكل شي.

يو سلو شپږويشتنه ماده:

پر فيصله باندي بايد د محكمې مهر ولگول شي او د محكمې غړي يې بايد لاسليك كړي.

يو سلو اووويشتنه ماده:

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې ويبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زمونږ ويبپاڼې www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپرونه موجود وي

د فيصلې اصل بايد محكوم له ته وركړل شي. يو نقل يې بايد محكوم عليه ته وسپارل شي او يو نقل يې بايد په محكمه كې حفظ كړل شي.

يو سلو اته ويشتمه ماده:

د مطلق مالكيټ په دعوه كې، د تصرف (ذواليدى) شاهدان او د شهادت كلمې يې بايد ذكر شي.

يو سلو نهه ويشتمه ماده:

د غصب يا ملكيت بالسبب دعوه كې تصادق بسنه كوي. خو، كه مدعى د ثمن يا قيمت دعوه درلوده، پر غير ذواليد يې هم كولاى شي او كه د پخپله د عين (جايداد) دعوه يې كوله، نو پر غير ذواليد يې دعوه نه صحيح كېږي.

يو سلو دېرشمه ماده:

د شهادت قبوليت يا رد دليل بايد وليكل شي او هم بايد په شهودو باندي د مشهود عليه د جرحې شتون او يا د جرحې نه شتون وليكل شي.

يو سلو يودېرشمه ماده:

د دفعې د اثبات لپاره، مدعي عليه بايد خپل دليلونه وړاندې كړي، كه دليلونه يې نه درلود، نو له مدعي څخه پوښتنه كېږي. كه اقرار يې وكړ، دفعه ثابته شوه او كه انكار يې وكړ، له هغه سره د منكر معامله كېږي.

يو سلو دوه دېرشمه ماده:

قاضي بايد په فيصله كې خپل شهرت وليكي. كه ستونزه ورته نه وه نو دا هم بايد وليكي چې د فيصلې پر مهال برحاله قاضي وم او د قضاء ځاى هم بايد وليكي.

پاى